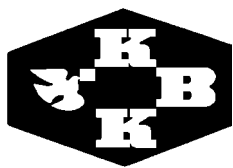

KISGRAFIKA

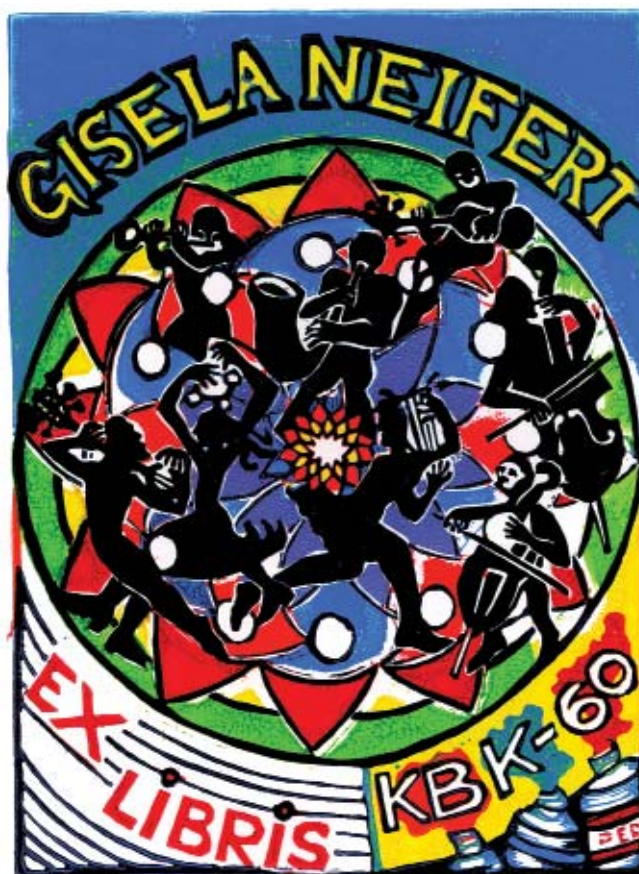
58. évfolyam. Megjelenik egy évben négyszer.

Kiadja a „Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület”

Postacím: 2045 Törökbálint, Bartók Béla u. 2., internetcím: www.kisgrafika.hu

Szerkesztő: Vasné dr. Tóth Kornélia

Felelős kiadó: Antalné Tari Zsuzsanna ügyvezető; e-mail: titkar@kisgrafika.hu

SCHVARZMAN, Mauricio (ARG) linómetszete, X3 (2018), 159×117

T A R T A L O M

Vasné dr. Tóth Kornélia: A „KBK 60” nemzetközi ex libris pályázatról és kiállításról

Vén Zoltán – Szunyoghy András: A „KBK 60” kiállítás megnyitója

Vasné dr. Tóth Kornélia: Kékesi László centenáriumi kiállítása a budapesti Olasz Kultúrintézetben

Rácz Mária – Sárközi Mátyás: Parallel folyamatok. Kass János grafikusművész kiállítása

Vasné dr. Tóth Kornélia: Híres gyűjtők könyvjegyei az OSZK-ban. Giday Kálmán (1919–1989)

HÍREK – LAPSZEMLE – KÖNYVESPOLC – EGYESÜLETI HÍREK

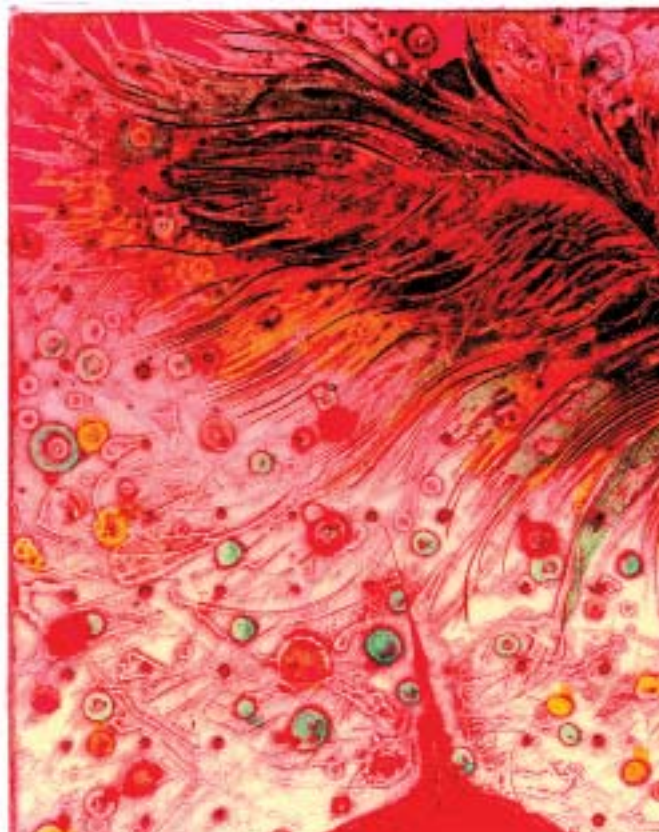

2019/4

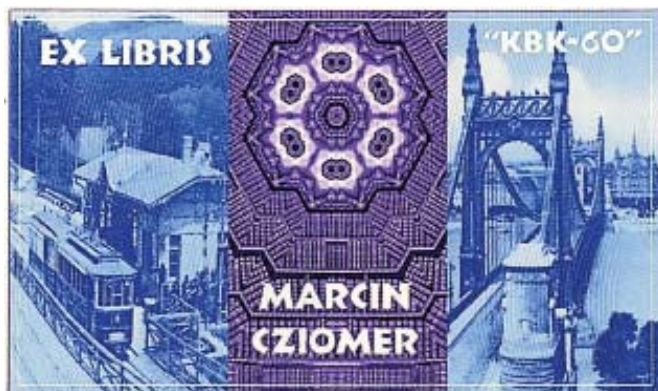
PETKA, Ovidiu (ROU) számítógépes grafikája, CGD (2018), 130×130

KVARTALNIJ, Vlagyiszlav (BLR) műanyagmetszete,
X6, C4/col. (2019), 160×125

ŞAHIN, Hikmet Doç. Prof. (TUR)
számítógépes grafikája, CGD (2019), 143×143

ASZKOWSKI, Rajmund (POL)
számítógépes grafikája, CGD (2018), 65×110

RAUB, Andreas (GER) rézkarca, C3, C5/col. (2018), 125×85

A „KBK 60” NEMZETKÖZI EX LIBRIS PÁLYÁZATRÓL ÉS KIÁLLÍTÁSRÓL

Idén, 2019-ben ünnepeljük a Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület (KBK) fennállásának 60. évfordulóját. Ez alkalmából „KBK 60” címen nemzetközi pályázatot írtunk ki, mely megjelent a *Kisgrafika* folyóirat 2018/2. számában, ilyen szövegezéssel:

„2019-ben ünnepli a magyar ex libris egyesület (mai nevén Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület) megalakulásának 60. évfordulóját. Ezt az évfordulót egy nemzetközi ex libris kiállítással szeretnénk emlékeztetésté tenni.

KBK 60

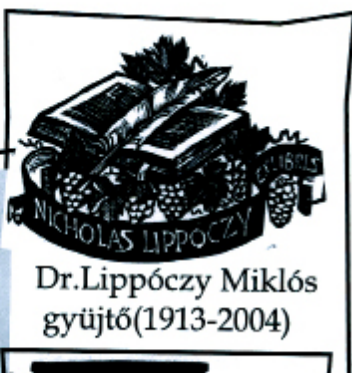
In memoriam

Dr. Katona Gábor
gyűjtő (1906-1998)

BL
op.231

Ex libris
Rácz Mária

Dr. Lippóczy Miklós
gyűjtő (1913-2004)

Kovács József
gyűjtő (1915-1996)

Bakacsi Lajos számítógépes grafikája, CAD (2019), 150×115

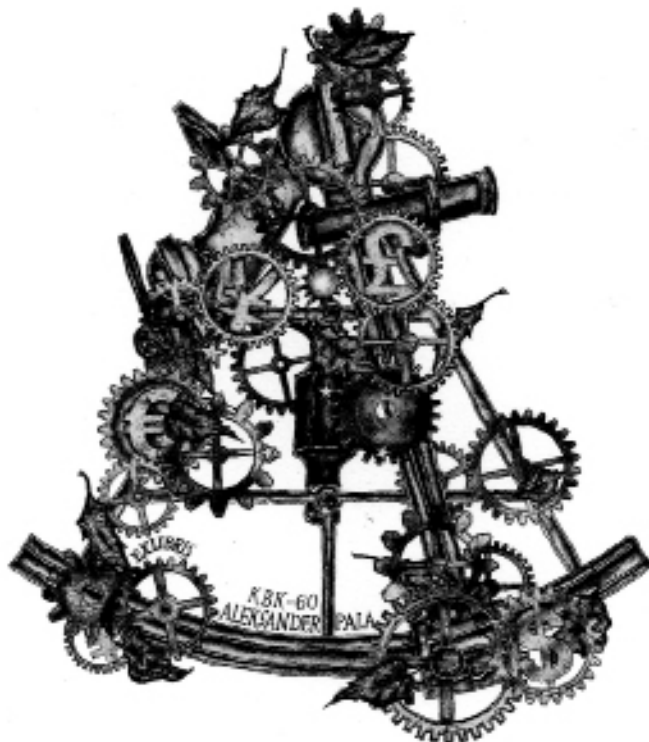
ni. A kiállítási pályázaton részt vehet minden művész a világ bármely országából. A hagyományos grafikai technikák (magas-, mély- és síknyomású eljárások) mellett a számítógépes grafikák is elfogadottak. Fotó, egyedi rajz, fénymásolat nem elfogadható. Az ex libris mérete nem lehet nagyobb 17 cm-nél, a papírméret pedig A4-es (29,7×21 cm-es) formátumnál. A témaválasztás kötetlen. Az ex librisnek valóságos személy nevét kell tartalmaznia. In memoriam lap is elfogadott. Minden grafikai lapnak kötelezően kell tartalmaznia a KBK–60 feliratot. Egy személy 3 különböző ex libriszel pályázhat [...].”

A kiírt pályázatra nemzetközi szinten nagy érdeklődés mutatkozott, 26 országból 103 művész (és 47 egyetemi hallgató, diák) 257 művel nevezett. A beküldött anyag nagy része európai országból érkezett (Ausztria, Belgium, Bulgária, Bosznia-Hercegovina, Fehéroroszország, Franciaország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Magyarország, Németország, Norvégia, Olaszország, Oroszország, Románia, Svédország, Szerbia, Szlovénia, Ukrajna), emellett az eurázsiai Törökországból, Ázsiából (India, Japán) és Amerikából (Argentína,

Brazília, Kanada, Mexikó) is küldtek grafikákat. A külföldi országok közül kiemelkedik Törökország, ahonnan 20 művész és 47 diák indult, majd Argentína és Ukrajna következnek, 9-9 művész alkotásával. Romániából és Szerbiából 6-6, Lengyelországból 5 alkotó pályázott. Négy-négy művész küldte be munkáját Japánból, Olaszországból, 3-3 alkotó pályázott Fehéroroszországból és Oroszországból. Németországból két művész, a többi országból 1-1 alkotó indult. A pályázati anyagból rendezett kiállításon közülük minden alkotó szerepelt (néhány kivételtől eltekintve, aki nem érte el a megfelelő színvonalat), a legtöbbjük minden beküldött pályaművel. A határidőn túl érkezett művek nem vettek részt sem a pályázaton, sem a kiállításon.

A szereplő grafikusok közül kiemelek néhányat, az országok betűrendjében haladva (részletes áttekintés, az összes ország és név felsorolásával a „KBK 60” pályázathoz és kiállításhoz kapcsolódó katalógusban szerepel):

Argentínából Marcelo KOPP és Mauricio SCHWARZMAN, Belgiumból Martin R. BAEYENS, Bosznia-Hercegovinából Husein SLJIVO, Brazíliából Jussara PIRES, Bulgáriából Snezhina BISSEROVA, Fehéroroszországból Vlagyiszlav KVARTALNIJ és Igor SZIDORENKO, Franciaországból Frédéric KUHLMANN pályáztak. Indiából Arvind SHAMA, Japánból MOTOKO Suenaga és SANO Takao nevét említem. Lengyelországból kiemelhető Rajmund ASZKOWSKI, Marcin CZIOMER, Paweł DELEKTA és Paweł STAŃCZYK. Mexikóból Emilio Carrasco GUTIÉRREZ, Németországból Ella GERSCHANOVICH és Andreas RAUB pályáztak. Norvégiából egy személy, Torill Elisabeth LARSEN küldött be pályaművet. Olaszországból Marianna ANTONACCI, Marino GRASSI, Marcela MIRANDA nevét emelem ki, Oroszországból Anasztaszija LUNKEVICS és Jaroslav MAKAROV grafikusokat. Romániából a magyar származású BALAJTI Károly mellett többek között Alexandru JAKABHÁZI és Ovidiu PETKA indultak a pályázaton. Szerbiából például BALLA Magdolna, BOROS György és Ivana VIDIĆ neveztek. A szlovéniai SALAMON Árpád neve hazánkban is jól ismert. Törökországból a sok pályázó közül

DELEKTA, Paweł (POL), saját technika (2018), 110×110

GUTIÉRREZ, Emilio Carrasco (MEX), X3 (2018), 160×135

néhány példa: Ertan AKTAS, Yağmur Büşra BAYRAK, Mustafa BAYRAM, Nurten ERDOĞAN, Doç. Musa KÓKSAL, Birsen LIMON, Doç. Prof. Ali Atif POLAT, Harun Hilmi POLAT, Doç. Prof. Hikmet ŞAHİN, Sena SENGİR, Gözde YILDIZ és Fedail YILMAZ. Végül Ukrajnából Leontyij HRINYUK és Valentyn SALIHA nevét emelem ki.

Hazánkat tizenheten képviselték, köztük Bakacsi Lajos, Bálint Ferenc, Bugyi István József, Czákó Petra, Havasi Tamás, Kelemen Dénes Lehel, Kerékgyártó László, Kőhegyi Gyula, Le Cintia Lan, Molnár Icsu István, Oláh Csenge, Őri János, Palásti Erzsébet, Réti András, Ürmös Péter, Varga Edit és Vén Zoltán.

A benyújtott művek technikáját tekintve is nagy a változatosság, a magasnyomású lapok, a fametszet (X1, X2) és a linómetszet (X3) mellett szép számban szerepelnek mélynyomású, rézkarc (C3), hidegtű (C4), aquatinta (C5) alkotások is. Emellett arányaiban jelentős a modern számítógépes grafika, különösen a török művek esetén. A digitális kor képisképzésének és a hagyományos sokszorosító grafikai módszerekkel történő képalkotás tehát jól megfér egymás mellett, érthető módon, hisz több alkotó már a digitális kor szülötte. A képanyag a hagyományos és a digitális technikát egymás mellett, nem egymást kizárva mutatja be, mindegyik értéként jelenik meg, alkalmazkodva a mai kor kihívásaihoz.

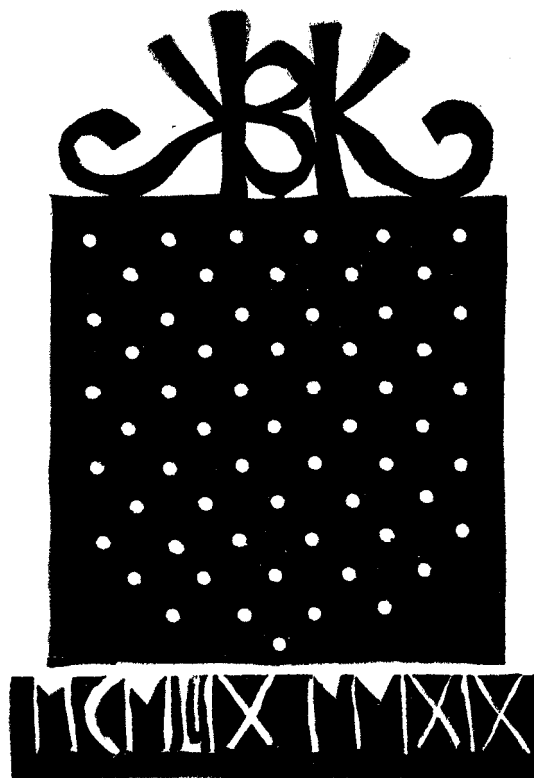
A műveket összeköti a kötelezően előírt „KBK 60” felirat, és hogy zömmel a közelmúltban, 2018–2019-ben készültek, de van néhány év nélküli és 2017-es is. A grafikusok közt jelentős számban képviselteti magát a férfiak mellett a női nem.

Az alkotásoknak nem volt kötött tematikája, így a művek téma- és formavilága nagyon változatos, az absztrakttól a figurális ábrázolásokig, a betűgrafikáktól az egész történetet elbeszélő alkotásokig. Általánosságban megállapítható, hogy a kompozícióban kevés alkotás esetén figyelhető meg közvetlenül a 60-as számra, a Kisgrafika Barátok Köre egyesületi életére, a magyar viszonyokra való reflektálás, ez főként a ma-

gyar grafikusok alkotásain jellemző. A külföldiek közül ritka kivétel a francia Frédéric Kuhmann tipografikus ex librise Ürmös Péter nevére, a török Emine Özdemir alkotása a szege di dómmal, az ukrán Valentyn Saliha ex librise a Magyar Nemzeti Múzeum számára.

A magyar alkotók közül Molnár Icsu István faszzerű ábráján hangsúlyozódik az eltelt hat évtized (a lomb, a hat különböző struktúrájú levél egy-egy évtizedet szimbolizál), és a KBK-alapítás éve, 1959 is. Bakacsi Lajos in memoriam lapja a szege di Rác Mária gyűjtő nevére a KBK három ismert, mára már elhalálozott ex libris gyűjtőjének állít emléket: Katona Gábornak (1906–1998), Lippóczy Miklósnak (1913–2004) és Kovács Józsefnek (1915–1996). Havasi Tamás linómetszete Vasné dr. Tóth Kornélia számára az ex libris gyűjtők taborát, a cserefolyamatot mutatja be, a gyűjtők asztalánál zajló tevékenységet kombinálva Michelangelo: *Ádám teremtése* című képével. A nagyító (látóterében a „KBK 60”-nal) játékosságot visz a képbe. Lapok hullanak a földön fekvő kurtre Ürmös Péter rézkarc-aquatinta lapján, egyiken kiolvasható a „KBK 60” felirat. Az egyesület egykori elnökének, König Róbertnek állít emléket tüzes paripával Palásti Erzsébet elektrografikája. Kerékgyártó László számítógépes betűgrafikája, középpontjában a „KBK 60” felirattal, a KBK egykori és jelenlegi tagjainak név szerinti felsorolásával reflektál a 60 évre. Kőhegyi Gyula alkotása szaldúcmetset technikával készült, a kétszattú, két dűcről metszett grafikában kiemelt helyet kap a „KBK 60” felirat (nyomdagépet imitáló vörös táblácskában), melyet a fekete-vörös színkontraszt tesz még hangsúlyosabbá. A szlovéniai Salamon Árpád „ajándécsomagot” nyújtott át a KBK 60-ra, a KBK betűi ezúttal masniként funkcionálnak. Oláh Csenge és Varga Edit alkotásán fő szerepet kapnak a könyvek, Balajti Károly pedig egyik ex librisen megalkotta a KBK 60. születésnapjára könyvet.

Ábrájában nem utal az évfordulóra Bálint Ferenc rézkarc-aquatinta alkotása, mely Sárkányölő Szent György alakját

SALAMON Árpád (SLO) linómetszete, X3 (2018), 102×70

idézi, a grafika a szegedi Sárszegi György nevére szól. Réti András egyik lapja groteszk, szürreális víziót mutat be, hasonlóan Vén Zoltán műve, mely Van Gogh holland festő *Női portré* című művének továbbgondolása: az ex librisen látható nő kezében borítékot tart levágott füffel, ez a festő öncsonkítására utal. Bugyi István József linómetszetű ex librise Berze Imre székely szobrász számára készült. Az alkotás a szobrászat tényének egy általánosabban vett megfogalmazása: a szobrász üti a követ, amelyből már körvonalazódik egy női alak. A sűrű vonalháló és egyéb képépítő elemek általánosan is jellemzik a grafikus munkáit.

A külföldi grafikák közül kiemelem a fehéroroszországi Igor Szidorenko rézkarcát vitorláshajóval, női kalózzal, a lengyel Paweł Deleka fogaskerekkel működő gépezetét, melyben képletesen a sokféle pénznem forgatja a világot. A német Andreas Raub alkotása a manierizmus művészetét, az olasz Giuseppe Arcimboldo (1527–1593) stílusát idézi, akinek híres arcképei növényekből, gyümölcsökből, állatokból tevődnek össze. Ezzel egyfajta szürreális világot teremt. Ella Gerschanovich a prágai 37. FISAE kongresszusra (2018) utalóan a német nyelven alkotó cseh születésű író, F. Kafka portróját emelte be a kompozícióba.

Több grafika állatmotívumokat állít középpontba, erre példa az oroszlán Marianna Antonacci, a kakas Marino Grassi, a hal Marcela Miranda, az egér Fedail Yilmaz, a szarvas Torill Elisabeth Larsen alkotásán. A japán Motoko Suenaga rézkarc

Bugyi István József linómetszete, X3 (2019), 140×65

Havasi Tamás linómetszete, X3 (2018), 103×135

ex librisen a Japánban nagy kultusznak örvendő macska épül be a körkörös vonalakkól álló kompozícióba. Gabriel García Márquez Nobel-díjas kolumbiai írónak is emléket állít egy grafika kakassal, az ukrán Leontyij Hrinjuk alkotása.

Emellett a grafikákon fellelhetők még épületábrázolások, nőalakok, anya gyermekével, mozgó harisnyás lábak, repülő toll stb. A humor, a tánc, a vigasság éppúgy megjelenik a lapokon, mint a drámaiság, az előbbire kiemelkedő példa az argentin Mauricio Schvarzman, utóbbira a török Hikmet Şahin alkotása.

A nemzetközi kiterjedésű pályázati anyag amellett, hogy méltó emléket állít a 60 éves KBK-nak, egyúttal sajátos körképet ad a mai kor, napjaink ex libris művészetéről, céljairól, törekvéseiről. A változatos technikával megalkotott művek tanúbizonyságai a XXI. század grafikai törekvéseinek és esztétikai szemléletünk újrafogalmazásának.

A pályázati anyag második részében szereplő archív nyomatok pedig a hazai gyűjtők anyagán keresztül az elmúlt évtizedek magyar kisgrafikaéletét reprezentálják. A tárlaton Antal Jenő, Bakacsi Lajos, Köhegyi Gyula, Palásthy Lajos, Rác Mária, Radó Andrásné, Vasné dr. Tóth Kornélia, Vértes Miklós gyűjteményéből szerepelt válogatás, a KBK csoportjai közül pedig a szegedi kör adott be több tablónyi anyagot.

A 2019. október 8-án a Körösi Csoma Sándor Kőbányai Kulturális Központ Körösi Galériájában és a kőbányai könyvtárban megnyíló „KBK 60” kiállítás Ürmös Péter, Kerégyártó László és Köhegyi Gyula grafikusművészek előkészítő munkáját dicséri. A megnyitót Szunyoghy András grafikusművész, a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja és Vén Zoltán grafikusművész, a KBK elnöke tartotta, a vendégeket Takács István galériavezető köszöntötte. A könyvtárvezető Kaposi Ildikó személyesen nem tudott jelen lenni, ezért írásban üdvözölte a kiállításon résztvevőket. A tervek szerint a budapesti után a tárlat bemutatásra kerül Szegeden és Pápán is.

A kiállításon bemutatott művekből válogatás látható a pályázatra készült *KBK-60* című, kétnyelvű katalógusban (*KBK-60. MMXIX, Hungary – Nemzetközi Ex libris és Kisgrafika Kiállítás /International Ex Libris and Small Graphic Exhibition*, kiállítási katalógus, Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület, Budapest, 2019, 48 p.), mely 2019 őszére jelent meg, a KBK kiadásában. A kimondottan a pályázatra készült, „KBK 60” felirattal ellátott grafikák

(257) közül 110 alkotás szerepel a katalógus első felében, és 36 kép a gyűjtők által beadott anyagból. A kis kötet elé Vén Zoltán, a KBK elnöke írt köszöntőt, majd Ürmös Péter, a kiállítás kurátora összegzi a pályázat eredményét. A 48 oldalas kiállítási katalógus kivitelezése, címlapterve és nyomdai előkészítése Molnár Icsu István érdeme, emellett a szerkesztők: Antalné Tari Zsuzsanna, Ürmös Péter és a képválogatásban részt vevők (Kőhegyi Gyula, Ürmös Péter, Vasné dr. Tóth Kornélia, Vén Zoltán) munkáját dicséri. Nyomtatta és kötötte a Séd Nyomda Kft.

A nemzetközi kiállítás és katalógusa méltán viszi hírét hazánkban túlra is a Kisgrafika Barátok Köre 60 évének! Mindenkinek köszönjük a részvételt, a közreműködést!

Vasné dr. Tóth Kornélia

A „KBK 60” KIÁLLÍTÁS MEGNYITÓJA

A 2019. október 8-án a budapesti Körösi Galériában tartott kettős kiállításmegnyitó szövegei

Vén Zoltán grafikusművész, a KBK elnöke megnyitászövege:

Temetni jöttem a kiállítást, nem dicsérni! Így kezdtem volna a szövegemet, de akkor még nem láttam a tárlatot, csak a zsűrizés nehézségeit éreztem. Kis összehasonlítást azért tennék az ex libris helyzetére vonatkozóan. Nemrég kezembe akadt egy 1994-es ukrainai katalógus, mely Ukrajna függetlensége alkalmából készült. Nemzetközi szakrális kiállítást szerveztek, a zsűriben természetesen a klérus is részt vett. De nem volt szerencsés a közreműködésük. Elmondhatjuk, hogy egy katalógus „nagyjából” tükrözi a kiállítást. A tárlat jó volt, akik zömmel szerepeltek: oroszok, ukránok, kínaiak, litvánok; emellett az olasz amatőrök, magyarok hárman, egy cseh, egy holland stb. Miért mesélem ezt? Mert a jó művészek ott állítanak ki, ahol jól fizető kereslet van mennyiségben, minőségben.

A közönség

Magyarországon a gyűjtőértelmiségiek – ügyvédek, orvosok, főszerkesztők, tanárok, mérnökök – mint potenciális érdeklődők sajnos elmaradoznak, saját egzisztenciájukkal vannak elfoglalva.

Szubjektív dolog. Nem szeretem a számítógépes munkákat, többnyire összemáslásból állnak. De láttam már olyant, hogy az alkotó érdekes, sőt szép művet állít elő számítógéppel. Sajnos én magam is használom, meggyorsítja az alkotás folyamatát. Azért ez skandallum! Leonardo évekig festette a Mona Lisát, mégsem lett olyan rossz alkotás...!

Az ex libris, a kisgrafika-készítés technikája Európában a XV. században terjedt el. Ez a deszka-, vagy száldúcmetés.

Kiállítótér részlete a galériában

Köszönet VIII. Ince pápának (ha már a klérusról beszéltünk), aki 1484-ben kibocsátotta az ún. boszorkánybullát. Hogyan terjedt el? Gutenberg 1445-ben elkészítette a 42, majd a 36 soros Bibliát. Ezek nevüket onnan kapták, hogy egy-egy oldalon ennyi sor szerepelt. Majd két inkvizítor, Jacob Sprenger és Institoris (Heinrich Krammer) megírták a *Hexenhammer*, 1487-ben. Ez elterjedt magyar címe szerint: *Boszorkánypörölly*. A mű módszeresen ismerteti a befejeződő középkor és a kezdődő újkor boszorkányhitét, tüzelte a Szent Inkvizíció a boszorkányok és eretnekek elleni hadjárat megindítására. Megírták, hogyan kínozzunk boszorkányt, és miért. Igen ám, de a nép nem tudott olvasni. És jobban féltek az ördögtől, mint bíztak Istenben. Tehát sokszorosítható módon, fametszetekben kellett elmesélni, rajzban, ha úgy tetszik „képregényben”, mit művelt a boszorkány boszorkányszombaton, hogyan fajtalanodott az ördöggel, hogyan csábította el a paraszt férjét stb. A vasárnap esti „kulturális” program a boszorkányégetés volt. A művészek pedig árulták az ezeket bemutató fametszeteiket, nagy sikerrel. A deszkametszés technikájából „expresszionista” metszetek lettek; akik nagyon jól metszettek, és szép boszorkányt is tudtak metszeni, azok grafikusművésszé lettek. Ezek a mesterek céhbe tömörültek. A művészeknek emellett még tudni kellett búcsúcédulára mennyországot, angyalokat, Szűz Máriát metszeni, a házi oltáron a lakásokban Krisztus és a védőszentek voltak a falakon, a ruhába bevarrva a megfelelő védőszent. Nyilak ellen Szent Kristóf – az utasok, vándorok, hajósok védőszentje, a tizennégy segítőszent egyike. A pestis ellen is őt hívták segítségül. A képe alatt a szöveg: „amelyik napon te Kristóf arcába nézel, azon a napon nem fogsz halállal halni”. A pribékek azonban megkeresték és kivették a ruhából a segítőszenteket ábrázoló képeket az illető megkínzása előtt, nehogy a szegény áldozat fájdalmai csökkenjenek.

Szóval sok művészi színvonalú metszetre is volt igény. Ha a művészek nem győzték, megjelentek az amatőrök – a csúnya ördöggel és boszorkánnyal. A mesterek (a kiváló metszők) céhekbe tömörültek, kizárva az amatőröket. Az ilyen ex libris céhek utóda szervezte a mai kiállítást is. Kiváló metszőknek, Molnár Icsu István, Ürmös Péter, Kerékgyártó László, Kőhegyi Gyula mestereknek köszönhető, hogy igyekeztek a jó (fa)metszeteiket kiállítani, kiválogatni. Nem volt könnyű a dolguk! Emellett köszönet a szervezőknek, Tari Zsuzsannának, Antal Jenőnek és Vasné Tóth Kornéliának.

Köszönöm, hogy meghallgattak!

Kiállítótér a könyvtárban

Szunyoghy András grafikusművész, a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja megnyitászövege:

Tisztelettel köszöntök mindenkit én is! Amikor ezt a felkérést kaptam, nagy örömmel elvállaltam, csak az az egy feltevésem volt, hogy Vén Zoltánnal közösen nyissuk meg ezt a kiállítást. Hozzá közel 50 évi barátság fűz, a Pénzjegynyomdában együtt dolgoztunk. Sok kiváló grafikus tevékenykedett ott a tervezőosztályon, és Kékesi Laci bácsi volt számomra az, aki az ex libris szeretetére megtanított, aki megismertette velem az ex libris készítés minden csínját-bínját.

Egy ilyen kiállítás ünnepe a grafikusoknak, ünnepe a szakmának. Tekintve, hogy sokszorosító grafikáról beszélünk, ennek lényege, hogy van egy nyomóforma, melyről meg tudom többszörözni azt a grafikát, azt a gondolatot, mely a dűcon, a nyomóformán van.

A sokszorosító grafikában három fajta eljárást ismerünk, a mély-, a magas- és a síknyomást. A kiállításon lévő anyagot szemlélve főleg magasnyomásból (azon belül linómetszetből) van sok. A nevüket az eljárások onnan kapták, hogy hol van a festékanyag, amikor nyomatot készítünk. Mélynyomásnál mélyen, kis festékfogó vályúkban (rézkarc, rézmetszet); magasnyomásnál a felszínen, az érintetlenül hagyott táblarészen (fametszet, linómetszet); a síknyomásnál se mélység, se magasság nincs, ilyen például a litográfia és a szitanyomat.

És ahogy Zoli is említette, szomorú helyzetben vagyunk mi grafikusok már elég hosszú ideje. Ennek az oka a grafi-

Megnyitó. Balról jobbra: Szunyoghy András, Vén Zoltán, Takács István

ka tönkremenetele. Gondoljunk csak bele a következőkbe: a festészetnek van napja, a grafikának nincs. Miért? A galériák hogyan viszonyulnak a grafikához, miért nem szeretik? Azért, mert ha eladnak egy képet, grafikából 8-at, 10-et, 20-at kellene értékesíteni, hogy ugyanazt a pénzt megszerezzék, mint egy festmény esetén. Ez az egyik. A másik a szemlélet. A vevő, a mecénás, aki azt mondja, veszek egy grafikát, elgondolkodik azon, hogy másik 99 lakásban is ugyanaz a grafika szerepel. Így a vonzereje is kezd megszűnni. De a mi feladatunk az, hogy ezt megoldjuk. Közösen kellene valamit tenni! A falakon itt a tárlaton főleg linóleummetszeteket látunk, de vannak közöttük természetesen rézkarcok is... Legyen közös ügyünk egy linómetszet napja, vagy minden évben csináljunk a témában katalógust, könyveket!

A régi mecénások megszállottak voltak. Jobbnál jobb grafikusokat bíztak meg egy-egy ex libris elkészítésével, amit sokszorosítottak 100 példányban, cserélték egymással, nemzetközi szinten. Ha szerencséje volt a magyar mecénásnak, kapott egy Picasso-rajzot, mert a francia könyvbarát egy Picassóval készíttette el a saját ex librisét.

Mi is az ex libris? Könyvtárjegy, könyvjegy; a könyvkiadóknak lenne tehát feladata a mi támogatásunk, segítségünk. Feléjük kellene kicsit nyitni, mindenkinek össze kellene fogni, mert nehéz helyzetben vagyunk. Nagyon örülök egy ilyen nemzetközi kiállításnak, függetlenül attól, hogy Zoli miként ítélte meg a zsűrizés perceiben, én azt hiszem, egy nagyon szép tárlatot láthatunk itt a falakon. Biztassuk magunkat, hogy mennél több grafikát csináljunk. És próbáljunk szerezni olyan mecénásokat, akik ezzel foglalkoznak, cserélnek stb. Én örökölttem egy szép ex libris gyűjteményt, nagy szeretettel szoktam nézegetni ezeket a lapokat. Higgyék el, csak rajtunk múlik, mit tudunk létrehozni!

Az előttem szólók minden lényegeset elmondtak, nekem már nem maradt semmi érdemleges, amire kitérjek. Minden résztvevőnek még egyszer gratulálok, és biztatom őket, hogy vegyenek részt a jövőben hasonló pályázatokon. Jó példa erre a hatvani kisgrafikai kiállítás, ahol nemrégiben jártam, és amelyen nagy számban vettek részt tehetséges fiatal grafikusművészek. Próbáljuk bevonni őket, az ő szereplésükkel a mi sikereink fognak nőni! Gratulálok a kiállítóknak, a kiállítást megnyitom!

Vén Zoltán – Szunyoghy András

Kerékgyártó László elektrografikája (2019), 80×90

KÉKESI LÁSZLÓ CENTENÁRIUMI KIÁLLÍTÁSA A BUDAPESTI OLASZ KULTÚRINTÉZETBEN

Ebben az esztendőben, 2019. szeptember 17-én lenne százéves Kékesi László (1919–1993) grafikusművész. Ez alkalomból szeptember 4-én nyílt meg centenáriumi kiállítása a budapesti Olasz Kultúrintézetben. Sokoldalú munkásságából (freskók, üvegablakok, bélyegek, ex librisek, képeslapok, levelezőlapok, oklevelek, plakátok, könyvillusztrációk, reklámgrafikák) gyermekei: László, Bernadett és Attila állították össze a tárlatot. A megjelenteket Márkus Antal, a művész unokája, majd Gian Luca Borghese, az Olasz Kultúrintézet igazgatója köszöntötte. Az unoka így emlékezett a nagyapára: „Gyermekkoromban nagyon sok időt tölthettem a nagyszüleimmél: az egy olyan biztos hely volt, ahová bármikor mehettem és nagyon jól éreztem magam, annak ellenére, hogy voltak bizonyos szabályok. Például ha Pipi nagypapa (mert ez volt a családi beceneve) aludt, akkor nekem is aludni kellett, vagy legalábbis nagyon csendben lenni; vagy ha dolgozott, nem zavarhattam az asztalánál, amit Magdi mama rendre be is tartatott. Persze mindig látni akartam, hogy éppen mi készül, bélyeg, ex libris, vagy netán képeslap. Ilyenkor csendben az asztala mellé álltam és néztem: mozdulatai ma is itt vannak a fejemben, ahogyan fogja az ecsetet vagy a metszőkését, a másikon a nagyítóját, és közben halkán füttyöreszik. Vagy azok a színek, amiket kikevert: például az 1986-ban készült magyar királyok bélyegsorból Szent László király türkizzöldje ma is előttem van, és az is, amikor kicséréltem a türkizzöld ecsetmosó vizét, miközben Ő piros szimfóniára gyújtott rá...”

A tárlatot Szunyoghy András grafikus- és festőművész, a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja nyitotta meg. Rövid betekintést adott barátja, pénzjegynyomdabeli munkatársa alkotásainak sokszínűségébe. Kiemelte üvegablakterveit és az általa tervezet bélyegek nagy számát, melyekkel sokszorososan beírta nevét a magyar képzőművészet történetébe. Hangsúlyozta nagy munkabírást és szakmai tudását, szerénységét, és bár – mint mondta – a művész maga nem értett a menedzseléshez, az alkotásai menedzseltek saját magukat. Linómetsző-technikája kapcsán így emlékezett: „Laci bátyámnak a

linóleummetszése számomra egy furcsa valami volt. Mi nekiestünk a linónak, felrajzoltuk az ábrát, majd elkezdtünk vézni. Laci bátyám előbb bevonta ez egész egy fehér temperával, aztán karcolta bele a képet, s kezdte metszeni. A metszés folytán a fehér mellett sötéten jelentkezett a linóleum anyagának a színe. Úgyhogy a hajszálvékony vonalakat is látta, amit más – ha nincs ez a fehérrel bevont felület – nem lát. Egy életre megtanultam, ha finom munkát akarok létrehozni, én is ezt próbálok alkalmazni.” Kékesi hallatlan rajzi tudással rendelkezett, nagy művészi igényességgel készítette nemcsak az ábrákat, hanem a betűket is. „Egy különleges ember volt és maradt is a számomra. Én azt hiszem, hogy feladatunk a család mellett – kicsit én is a család tagjának vindikálom magamat – az ő nagyságát a jövőben is méltatni, és a külvilág felé ismertté tenni. Remélem, ez a kiállítás másokat is be fog vonzani, és megláthatják, milyen értékes ember csodálatos alkotásai vannak a falakon” – zárta kiállítás megnyitóját Szunyoghy András.

A hely szelleméhez igazodva Locatelli és Marcello olasz barokk zeneműveiből adott elő Sutyinszky Beáta fuvolaművész és leánya, Lászlófi Zselyke. Werner Ágnes előadásában 15. és 17. századi énekeket hallhattunk. Végezetül a pasaréti ferences templom plébánosa, Peregrin atya Isten áldását adta a tárlatra és a jelen levőkre.

A tárlat szeptember 18-ig lesz megtekinthető. A centenáriumi megemlékezések sorát egy kisgrafikai tárlat folytatja Szarvason, Kékesi László szülővárosában, majd október folyamán a simontornyai Vármúzeumban is bemutatásra kerül sokoldalú munkásságának egy szelete.

Vasné dr. Tóth Kornélia

Kékesi László linómetszete,
X3/2, op. 167 (1983), 102×45

• E X L I B R I S •

MÁRIÁSSY MIHÁLYNÉ

Kékesi László linómetszete, X3, op. 165 (1983), 76×58

Kékesi László linómetszete, X3, op. 62 (1970), 95×128

PARALLEL FOLYAMATOK. KASS JÁNOS GRAFIKUMMŰVÉSZ KIÁLLÍTÁSA

A külföldön is elismert, szegedi születésű grafikusművész, Kass János alkotásaiból, köztük szitanyomatokból, rézkarokból, bélyegtervekből és más alkalmazott grafikai művekből nyílt Parallel folyamatok címmel gyűjteményes kiállítás a hódmezővásárhelyi Alföldi Galériában 2019. június 11-én.

A kiállítás megnyitón Miklós Péter, a Tornyai János Múzeum igazgatója köszönetet mondott a kiállítás létrejöttében vállalt együttműködésért a szegedi Móra Ferenc Múzeumnak, a Kass János Baráti Körnek, illetve számos magánygyűjtőnek, akik műtárgyakkal, kiadványokkal és dokumentumokkal gazdagították a tárlatot. Sárközi Máttyás József Attila-díjas író személyes hangvételű szavaival nyitotta meg barátja, Kass János Kossuth- és Magyar Örökség díjas grafikusművész, Szeged díszpolgára kiállítását.

Kass János rézkarca, C3, 120×98

Képiró Ágnes művészettörténész, a kiállítás kurátora ismertette a termekben látható anyagot. A kiállítást a *Kékszakál-lú herceg várához* 1970-ben készült, a művész legdekoratívabb és legtöbbet reprodukált szitanyomás-sorozata nyitotta, míg a második teremben a *Háry János*- és a *Hamlet*-illusztrációk kaptak helyet.

Kass János Madách Imre műveivel való kapcsolatát külön terem mutatta be a tárlaton. A művész 1966-ban illusztrálta először *Az ember tragédiáját*, de a *Mózes* című drámához is készített egyedi képi világú grafikákat. A látogatók megismerhették a *Fejek* című konceptuális sorozatot is, amelyet Kass János elszemélytelenedés-élménye inspirált a hetvenes évek elején. E sorozatra épülve alkotta meg 1981-ben Kass János a magyar származású, akkor már világhírű John Halas rendezővel a világ első digitális animációs filmjét, a *Dilemmát*, amely szintén látható volt a kiállításon.

A tárlat utolsó terme az alkalmazott grafikus sokoldalúságát hangsúlyozta. Itt mutatták be a Kass János tervezte bélyegeket és ex libriseket, szépirodalmi igényű írásait, s a galéria folyosójának falain kaptak helyet az idős művész által a Mozaik Kiadó ábécés könyveihez készült illusztrációinak nagyméretű, színes reprodukciói.

A július 21-ig látható tárlat kurátora, Képiró Ágnes szerint a Kass János által készített illusztrációk minőségét és egyben

az alkotóművész zsenialitását jelzi, hogy a kiadványokhoz készített grafikai lapok ugyan szövegekhez kapcsolódnak, de önálló alkotásként is megállják a helyüket.

Sárközi Máttyás elhangzott megnyitószóvege:

Szeretettel köszöntöm dr. Miklós Péter múzeumigazgató urat és Képiró Ágnes művészettörténészt, a kiállítás kurátorát. Köszönöm nekik a meghívást. Alkalmat ad számomra, hogy ismét hirdethessem, milyen jelentős művésze volt korunknak Kass János. Annak is örülök, hogy ily módon megismerhetem Hódmezővásárhely városát, és a Tornyai János Múzeum gyűjteményeit.

Kass Jánossal hatvanöt évvel ezelőtt találkoztam először. Még iskolás gyerek voltam, ő már gyakorló művész. Édesanyám baráti köréhez tartozott.

Sokan nem tudják, hogy János tizenéves korában hőse volt az antifasiszta ellenállásnak. Budán a patinás Werbőczy Gimnáziumba járt, iskolatársa volt Klaniczay Tibornak, aki azután fiatal Eötvös-kollégistaként bekapcsolódott az ellenállási mozgalomba. Klaniczay tudta, hogy János remekül rajzol és 1944-ben vele készítettett hamis pecsétet, hamis mentesítő iratokat üldözöttek számára. Klaniczay később a régi magyar irodalom professzora, akadémiai tag lett. A háború után János az ő révén került barátságba a Keresztury Dezső által vezetett Eötvös Collegium jó néhány tagjával. Keresztury nagy tisztelője volt édesanyámnak, aki Illyés Gyulával együtt szerkesztette a kor legfontosabb irodalmi folyóiratát, a *Választ*. Arra kérte, hogy legyen afféle „pótmamája” a kollégistáknak, olyan

Kass János rézkarca, C3 (2004), 142×115

szeretettel és megértéssel sugárzó, bölcs, idősebb hölgy, akihez tanácsért, meghallgatásért fordulhatnak a problémáikkal, még szerelmi ügyekben is.

Azután a kommunisták hatalomra kerülésével az Eötvös Collegiumot szétverték, a *Választ* megszüntették, anyám

könyvkiadóját, a Fehér Hollót államosították. A fasiszták által megölt költő özvegye így műstoppoló lett egy kis budai szabóműhelyben, ahol molyette nadrágokat, kabátokat foltozott. Nem messze onnét, a Városmajor másik oldalán az irodalomkedvelő ügyvédnek, Basch Lórántnak és nővéreinek volt tágas villája. Az egyik nővérét kitelepítették, a másik emigrált, Basch attól félt, hogy a házban párttagok családjainak utal ki szobákat a helyhatóság. Sürgősen meghívta hát lakójának Mésszőly Miklós író és feleségét, Polcz Alaine-t, negyven éven át élvezhették ezután a vendégszeretetét. S oda költözhetett néhány volt Eötvös-kollégista is, például Domokos Mátyás és a költő Fodor András, meg jó barátjuk: Kass Janó.

Mivel Domokos és Fodor, továbbá több más exkollégista, mint Lator László vagy Réz Pál, könyvkiadóknál helyezkedtek el lektorként, szerkesztőként, ha illusztrátorra volt szükség, legtöbbször Kass Jánost ajánlották. Ekkor vált nyilvánvalóvá a rendkívüli stiláris verzatilitása, a könyvek tartalmára való kivételes ráérző képessége, akár magvas irodalmi művekről, akár gyermekmesékről volt szó.

Valahol így nyilatkozott erről: „Megütött hürként rezonáló”, s hozzátette: „Szépet akarok nyújtani a szépre vágyóknak.”

A Basch-villa ifjú lakói naponta jártak át anyámhoz, Sárközi Mártához beszélgetni, politizálni. A szabóműhelyben anyám varrópultja mellett volt egy szék, s azon mindig ült valamelyik vendége: hol Illyés Gyula, hol egy fiatal lektor, nem egyszer pedig Olaszország budapesti követe. Ugyanis anyám Olaszországban járt gimnáziumba a század elején, és a követ rettentően élvezte, hogy van Pesten valaki, akivel római dialektusban fecserészhet.

Kass János tehát keresett és elismert könyvillusztrátor lett, de elkezdte nagy rézkarcsorozatai megalkotását is. Azt fejezte ki vizuálisan, ami a klasszikusok mondanivalójának lényege volt.

1956 végén, a levert forradalom menekültjeként Nyugatra vetődtem, Londonban jártam képzőművészeti főiskolára. A brit főváros régi művésznegyedében, Hampsteadben laktam, s megismerkedtem régebben ott élő, még Hitler elől emigrált magyarokkal is, például a filmanimátor John Halassal, akit hajdan, Magyarországon Halász Jánosnak hívtak. 1980 táján nagy örömmre szolgált, hogy viszontláthattam Kass Janót. John Halashoz jött ki Londonba, és közösen kezdtek el dolgozni a világ első digitális animációs filmjének elkészítésén. János érdekes kísérlete volt egy műanyag fejsorozat, kifejezéstelen arcú, sematikus fejek sora, amelyekkel az elemberte- lenedés veszélyét kívánta jelezni. Halassal e fejeket használták fel *Dilemma* című, tizenegy perces filmjükhöz, ami a Cannes-i Filmfesztiválon a kisfilmek döntőjébe került az Arany Pálma díjért. Nem nyert, de alkotóinak nemzetközi ismertséget szerzett. Kass János később több művészársát kérte fel Magyarországon, hogy egy-egy ilyen fej homlokára, oda, ahol az agynak kell fészkelnie, írjanak fel néhány soros bölcsességeket, mintegy lelket lehelve a lélektelen formákba. Írt Kass fejekre például Örkény István és kottasort jegyzett fel Kurtág György. Egy ilyen fej itt a kiállításon is látható, és levetitjük önöknek a *Dilemma* c. filmet.

1980-ban, a Hampstead művésznegyed egy kis sétálóutcájában, képgalériát nyitottam Perrins Gallery néven. Mivel ez közel esett John Halasék házához, Kass Janó naponta átjött hozzám beszélgetni a galériába, a szomszédos cukrászdából hoztunk magunknak jó presszókávét.

Egy nap János tanúja volt annak, hogy egy lóimádó angol úr hiába forgatja át lótemájú anyagunkat, nem talál neki megfelelő rajzot, avagy nyomtatot a készletünkben. „Kérjék meg, hogy jöjjön be egy fél óra múlva” – mondta Kass. Ő is távozott vagy huszonöt percre, hazaszaladt Halászkékhöz, és onnan egy remekbe készült lóábrával tért vissza, frissen felrajzolt paripája lobogó sörénnyel ágaskodott a papíron. A vevő el volt ragadtatva, a kért összegnél kétszer többet is megadott volna a kedvére való lóábrázolásért.

A budapesti Koller Galéria azután rendszeresen küldte ki hozzánk Londonba Kass János munkáit, lapjait és sokat eladtunk belőlük, különösen az orvostudomány klasszikus nagyjait ábrázoló sorozatból. A gyógyulásukért hálás angolok szívesen fejezték ki ezek révén köszönetüket az őket kezelő doktoroknak.

Kass János kedves, szívélyes ember volt, kiváló, okos beszélgetőpartner, nagyon megszerettük egymást. Örömmel nyitottam meg hazai utam során a budapesti kiállítást is a Koller Galériában, és amikor Janó hosszas betegség után, felesége, Vera gondos ápolása ellenére elment tőlünk, őszinte megrendüléssel írtam róla búcsúztatót a *The Guardian* hasábjain. Kifejthettem a világlapban, mit veszített az európai művészet e nagy magyar grafikus halálával.

Nézzék végig Kass Jánosnak az Alföldi Galériában most nagy gonddal összegyűjtött munkáit, ezt a gazdag életműkiállítást, érdekes élményben lesz részük!

Rácz Mária – Sárközi Mátyás József Attila-díjas író

Kass János grafikája, 140×95

HÍRES GYŰJTŐK KÖNYVJEGYEI AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRBAN

GIDAY KÁLMÁN (1919–1989)

Pedagógus, várostörténész. Fényeslitkén született. A középiskolát a Debreceni Református Kollégium Gimnáziumában, az egyetemet történelem–földrajz szakosként szintén Debrecenben végezte. 1942-ben kapott diplomát. A 2. világháború idején behívták katonának. 1944-ben átmenetileg Debrecenben tanított, 1945–1948 között a makói Csanád Vezér Gimnázium tanára volt. Megszervezője és első igazgatója volt a József Attila Népi Kollégiumnak (1946–48). 1948-ban a szegedi Dugonics Gimnáziumba (akkori nevén: Dugonics And-

Bakacsi Lajos linómetszete, X3, op. 62 (1984), 110×72

rás Állami Gimnázium) helyezték egy évre, majd a szegedi Állami Ipari Gimnáziumban tanított mint történelem–földrajz szakos tanár, emellett utóbbi helyen a tanári és ifjúsági könyvtár őre is volt. 1953-ban lett az intézmény vezetője, 1955-ig. Igazgatósága alatt vette fel az iskola Szeged nagy műveltségű, széles látókörű mérnökének, Vedres Istvánnak a nevét: I. Sz. Vedres István Építőipari Technikum. 1956 végétől nyugdíjba vonulásáig, 1980-ig Budapesten dolgozott: a budai Arany János Gimnáziumban tanított, majd diákokthoz-igazgatóhelyettes lett. Szegedre visszaköltözve helytörténeti kutatásokat végzett.

Sokat publikált. Szakíróként írt Debrecen földrajzáról, Makó társadalmáról és történelméről; Szeged vonatkozásában a Szegedi Gyermektanulmányi Társaságról, a Dugonics Társaságról, a piarista gimnáziumról. Kutatta Szeged sajtó-, színház- és mozitörténetét, dohány- és paprikatermelését, ér-

Oláh István fametszete, X2, 85×57

tékes forrásfeltárást végzett a szegedi szecessziós építészet-ről. Írt a budai Arany János Intézet történetéről is stb. Írásai a *Századokban*, az *Élet és Irodalomban*, a *Somogyi-könyvtári Műhelyben*, a *Móra Ferenc Múzeum Évkönyvében*, a *Megyei Honismereti Híradóban*, a *Debreceni Szemlében* és a két helyi lapban: a *Délmagyarországban*, a *Csongrád Megyei Hírlapban* jelentek meg. Rendszeresen részt vett néprajzi és helytörténeti pályázatokon.

Emellett foglalkozott a szegedi ex libris történetével is. A szegedi kisgrafikakör aktív tagja lett, e tekintetben széleskörű szervező tevékenységet fejtett ki, az évek során jelentős kisgrafikai gyűjteményre tett szert. Saját névre szóló könyvjegyeket is készített, főleg történelmi vonatkozásokkal. Oláh István Giday nevére szóló ex librisén *Julianus és Gerhardus barát szobra* (Antal Károly alkotása, 1937) elevenedik meg, mely jelenleg a Budavári Hilton Szálló Dominikánus udvarában látható. Giday kedvelte a portré ex libriseket. Csatlakozott a Szeged hírességeinek emléket állító Szegedi Pantheon-sorozathoz, ennek részeként Bakacsi Lajossal – a kör tagjával, a Vedres István Építőipari Szakközépiskola tanárával, grafikusművésszel – több ex librist is készített a nevére az 1980-as években. Ezek egyike Vedres Istvánt (1765–1830), Szeged város főmérnökét ábrázolja. Giday Vedres István életrajzát is megírta 1981-ben. Reizner János (1847–1904) – a Somogyi-könyvtár és Városi Múzeum első igazgatója, a szegedi helytörténeti kutatás jeles képviselője – emlékére is rendelt ex librist, az ő életét is feltárta. Domokos László (1882–1973) szegedi születésű költő, újságíró, politikus emlékére 1987-ben készített ex librist a sorozatban. (Domokos egyébként maga is gyűjtött és rendelt ex libriseket.) Giday ex libriszel állított emléket a szegedi egyetemre járó József Attila (1905–1937) költő, a szegedi szecessziós stílusú építészet kiemelkedő képviselője, Magyar Ede (1877–1912) és az író Tömörkény István alakjának is.

Joachim Ferencnek Szekerke Lajos szegedi jogász részére szóló ex libris – gondolkodó nővel – az egyik legkorábbi szegedi ex libris, mely már 1908-ban publikálásra került *Az Idő* című folyóiratban. Ez adta az alapját Bakacsi egy sorozaton

kívüli ex librisének, szintén Giday Kálmán rendelésére, a szegedi grafika 80. évét ünnepeelve (1908–88).

Dr. Giday Kálmánt Makón helyezték örök nyugalomra. Hagyatéka – dr. Apró Ferenc ügyvéd, helytörténész szorgalmazására – a szegedi Móra Ferenc Múzeumba került.

Irodalom

APRÓ Ferenc: *Giday Kálmán halálára*, Délmagyarország, 1989. január 19., 5., http://digit.bibl.u-szeged.hu/00000/00099/01989/00016/dm_1989_016_005.pdf#page=1

Bakacsi Lajos adatközlése, Szeged, 2016. 10. 26.

Belépesi nyilatkozat Dr. Giday Kálmán nevére, 1984, KBK Irattár

GIDAY Kálmán, Dr.: *Adatok a szegedi ex libris történetéhez*, Kisgrafika, 1988/1. sz., 27–28.

Giday Kálmán búcsúztatása, Csongrád Megyei Hírlap, 1989. jan. 19., http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/egyhaztortenet/mako_igezeteben/pages/012_nekrologok.htm

Oláh István *kisgrafikai alkotásjegyzéke*, összeáll. DELY István, Kisgrafika, 1977/2. sz., 27.

Szegedi KBK tagok 1961–2010 között, In: *A Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület szegedi csoportjának jubileumi évkönyve 1961–2011*, Szeged, 2011, 40.

Szegedi Szakképzési Centrum Vedres István Építőipari Szakgimnáziuma, *Iskolatörténet, Születésünk, Metamorfózisaink*, http://www.vedres.sulinet.hu/?page_id=141

PÉTERI László: *Az én besugóim*, http://w3.osaarchivum.org/files/fa/999/4/1/peter/az_en_besugoim.pdf

RÁCZ Mária: *Visszatekintés*, In: *A Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület szegedi csoportjának jubileumi évkönyve 1961–2011*, KBK Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület szegedi csoportja, Szeged, 2011., 20–21.

VASNÉ dr. TÓTH Kornélia: *Múltunk neves ex libris gyűjtői*, KBK Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület, Budapest, 2019., 66–67.

Vasné dr. Tóth Kornélia

Bakacsi Lajos linómetszete, X3, op. 90 (1986), 112×75

AZ EX LIBRIS GYŰJTÉS FOGALOMTÁRA III.

Grafika

A képzőművészet azon ága, amelyhez a sokszorosítási eljárással készült, de eredetinek tekinthető alkotások tartoznak. Ezek rendszerint papírra nyomott művek. A grafikai sokszorosítás nyomtatás révén történik, amely során a grafikai eszközökkel előállított, a művész elképzelésének megfelelő nyomóformáról (→*dúcról*) festéket visznek át a nyomópapírra, vagy az azt helyettesítő felületre. A nyomtatás többféle technikai eljárással történhet: magasnyomás (fámetszet, linómetszet, papírmetszet stb.), mélynyomás (rézmetszet, hidegtű, borzolás, rézkarc, kőkarc, foltmaratás stb.), síknyomatás (pl. litográfia). A mélynyomású eljárások az értékesebbek. Ezek mellett napjainkban egyre terjed a számítógépes grafika.

Fontos szempont az eredetiség kérdése, csak az eredeti nyomatok bírnak igazi grafikai értékkel. A kisméretű ~i alkotások a *kisgrafikák*. Az →*ex libris* kisméretű ~.

A ~hoz sorolják a nem nyomtatással készülő ceruza-, toll- és krétarajzokat, akvarelleket, a nyomtatási eljárással készülő, de csak egypéldányos monotípiát is.

Heraldikus ex libris

A latin *heraldica* 'címertan' szóból. Címeres →*ex libris*. A 16–19. században kb. 1000, jórészt heraldikus magyar ex libris készült, melyeken az ábra gyakran latin, részint német jelmondatral egészül ki. Technikájuk többnyire rézmetszet. Pl. Nádasdy Ferenc gróf, az Apponyi grófi család, Bánffy Dénes gróf, Klimó György pécsi püspök ex librise.

Hommage lap

A *hommage* 'hódolat' francia szóból. Egy személy tiszteletére, hódolatára készített grafika, →*ex libris*. Ezt gyakran a feliratában is jelzi. Gyakran tartalmaz portrét, vagy az illető személy jeles cselekedetére, munkájára utalást.

In memoriam lap

A latin *in* '-ban, -ben' és a *memoria* 'emlékezet' szavakból. Valakinek az emlékére szóló, többnyire portrés →*ex libris*. A készítő ismert vagy magához közel álló személynek állít emléket, gyakran valamilyen évforduló kapcsán. Ezt a grafika többnyire a feliratában is jelzi.

Intézményi ex libris

A könyvjegyek tulajdonoskategóriája szerint megkülönböztetünk →*egyéni* (*magán*), ill. intézményi →*ex librist*.

Az ~ nyilvános könyvtár, ill. a későbbiekben bármilyen intézmény, szervezet számára készített könyvjegy. Többségében az intézmény megrendelésére készül. E kategórián belül számos típus különíthető el: könyvtár, kölcsönkönyvtár, iskola, egyetem, múzeum, társaság, egyesület, klub, kör, vállalat, katonaság stb. részére szóló ~. Az egyik legkorábbi a csornai prépostság könyvtárának és a bártfai római katolikus plébánia könyvtárának könyvjegy a 16. századból.

Csiby Mihály linómetszete, X3, op. 212 (1984), 98×63

Iipse fecit lap

Az *ipse* 'maga, személyesen' és a *facio* 'tesz, csinál' latin szavakból. Az $\rightarrow ex\ librisek$, $\rightarrow alkalmi\ grafikák$ egy sajátos esete, amelyet a művész saját maga számára készít. Az ilyen grafikákban erős az önreflexív jelleg, hisz ez esetben a grafikus nemcsak a lap készítője, hanem a megrendelője is egyben. Például Fery Antal lapja a 60. születésnapjára, a portréjával. Említhetném még Haranghy Jenő, Radványi-Román Károly, Ürmös Péter, Nagy László Lázár stb. több alkotását.

Jelmondat, jelszó

A korai címeres $\rightarrow ex\ librisek$ gyakori eleme, az ábra mellett szerepel. Többnyire latin nyelvű. Pl. Nádasy Ferenc (1623–1671) főispán, országbíró *ex libris*-én „Virtus clara aeternaque”, azaz Az erény ragyogó és örök. Zrínyi Miklós (1620–1664) költő, hadvezér első *ex libris*-ének ~a: „Nemo me impune lacesset”, azaz: Senki engem büntetlenül nem bántathat. Ezt a későbbiekben kalligrafikus betűkkel kiegészítette a híres: „Sors bona nihil aliud” (Jó szerencse, semmi más) ~tal.

Jutalom ex libris

Jutalmul készítettett $\rightarrow ex\ libris$, $\rightarrow alkalmi\ grafika$. Számos példát találhatunk rá a korai időktől napjainkig. Kezdetben latin szöveggel, a dátum és az adományozó nevének feltüntetésével készült. Modern példa: „A Landler Jenő Gimnázium, Nagykanizsa tanulóinak magatartása és eredményes tanulmányi munkája jutalmául.” (Ezen a feliraton a megrendelő neve rejtve van. Gulyás Mihály tanár készítette Nagy László Lázár grafikussal 1975-ben. Az ábrán a gimnázium épülete látható.)

Nagy László Lázárfametszete, X2, op. 199 (1975), 82×103

KBK → Kisgrafika Barátok Köre

Kisgrafika → Grafika

(Megjegyzés a lexikonhoz: A címszót a szócikk szövegében nem ismétlem, helyébe minden előfordulásakor hullámjelet, tildét tettem. Az egymással összefüggő, az adott szócikk megértése, kiegészítése stb. szempontjából fontos fogalmakat a szócikken belül utalójellel: \rightarrow láttam el, és az utalt szót kurzívtam.)

Forrás: VASNÉ dr. TÓTH Kornélia: *Műgyűjtés és ex libris. Az ex libris gyűjtés szokásrendszere, bemutatása*, In: *Hobbinyelvek, Egy anyanyelvi pályázat legjobb munkái*, szerk. Balázs Géza – Minya Károly, Anyanyelvápolók Szövetsége, Budapest, 2017., 135–157.

A fogalomtár közlését a következő számainkban folytatjuk!

Vasné dr. Tóth Kornélia

HÍREK

Az *Ajkai Grafikai Műhely* 37. nyári művészeti táborát 2019. július 13. és 19. közt rendezték a festői szépségű Magyarpolányban. Körünk jelenlegi és egykori tagjaiból többek között Baranyai Ferenc, Kaposi Kovács Csaba és Ürmös Péter vettek részt. A műhely vezetője Csabai Tibor grafikusművész. A tudatosan vállalt sokszorosító grafikai technikák mellett a rajz, az egyedi képgrafikák is jelen vannak a műhely munkájában.

2019. július 23-án nyílt *Plugor Sándor* (1940–1999) grafikus- és festőművész emlékkiállítás az Erdélyi Művészeti Központban Sepsiszentgyörgyön. A kiállítást rendezte: Szepes Hédi (művészettörténész) és Vécsei Nagy Zoltán (művészettörténész, az Erdélyi Művészeti Központ vezetője), kurátora: Miklóssy Mária.

A tárlatot megnyitotta: Deák Ferenc művészeti író. A kiállítás augusztus 16-ig volt megtekinthető.

2019. augusztus 28-án *Visszanéző* címmel nyílt *Vályi Csaba* (1937–2018) festő- és grafikusművész emlékkiállítás a Budapesten, a Vármező Galériában. A tárlatot Sipos Endre művésztanár nyitotta meg, rendezte: Megyery Noémi művészettörténész. A kiállítás augusztus 28. – szeptember 11. közt volt megtekinthető.

Elhunyt *Gacs Gábor* (1930–2019) Munkácsy-díjas grafikusművész, a budapesti Képző- és Iparművészeti Szakközépiskola grafika szakának tanára, majd igazgatóhelyettese. Műveivel számos hazai és külföldi kiállításon szerepelt, alkotásait neves közgyűjtemények őrzik. Emléke szívünkben él.

Kétfedelű metamorfózis a H13-ban

Izgalmas tárlatvezetésben lehetett része annak, aki eljött 2019. szeptember 10-én a H13 Diák- és Vállalkozásfejlesztési Központba, a Budapest, Horánszky utca 13-ba, Vén Zoltán *Kétfedelű metamorfózis* című kiállítására. A művész maga mesélt a tárlaton látható műveiről, nagyon élményszerűen. Ahogy a cím is tükrözte, érdekes átváltozásoknak, alakváltoztatásoknak lehettünk tanúi. Az anekdotikus tárlatvezetésen ókori mitológiai alakok, mitikus történetek, szentek és legendák elevenedtek meg a képek által életre hívott sajátos kontextusban. A Bibliából, az Ószövetségből találkozhattunk Káin, Noé, Lót alakjával, az Újszövetségből Máriával, Szent Józseffel, az angyal üdvözléssel; a szentek közül a halaknak prédikáló Szent Antallal, a madarakkal beszélgető Assisi Szent Ferencel. Láthattuk, ahogy az óriás termetű Szent Kristóf, a páncélosok védőszentje a világ összes gondját hordja a vállán. Azért kapta a Kristóf (Christophorus), azaz 'Krisztushordozó' nevet, mivel négyféle módon hordozta Krisztust: a vállán, midőn a folyón átkelt; a testében, midőn sanyargatásokat szenvedett; a lelkében, midőn áhítatba mélyedt; a száján, midőn megvallotta, hogy vétkezett, ill. hirdette az Igét. Judit és a Kékszállú herceg története mint haláltánc-történet nyer ábrázolást. Megtudhattuk, hogyan kerülhetett egy képre egymás mellé Szent Orsolya és Madame de Pompadour, és melyiknek kik

rejtőznek a szoknyája alatt... „Embert keresek!” – kiáltozta Diogenész, fényes nappal lámpással a kezében. A *Tatjati levele Angihotephez* című kép Puskin: *Anyegin* című művét írja át, az egyiptomi hieroglifák nyelvén. A tárlat szeptember 5–27. közt volt megtekinthető.

Vasné dr. Tóth Kornélia

Vén Zoltán rézmetszete, C2/C5 (2013), 160×110

**Ex libris könyvbemutató és kiállítás
a debreceni Benedek Elek Könyvtárban
és az ajkai Városi Múzeumban**

Érdeklődő közönség előtt zajlott le 2019. szeptember 12-én a *Múltunk neves ex libris gyűjtői* (2019, KBK) c. kötet debreceni bemutatója a Méliusz Juhász Péter Könyvtár Benedek Elek Fiókkönyvtárában. A könyvtár vezetője, Kántor Béla köszöntötte a megjelenteket, dr. Matits Ferenc muzeológus hangulatosan mutatta be a lexikonszerű könyvet, és kitért a szerző korábbi, *Ex libris és képkultúra* (2016, OSZK – Kosuth Kiadó) c. művére is. Mint mondta, a két kötet jól kiegészíti egymást, míg a korábbi inkább képi oldalukról, tematikusan rendszerezve mutatja be az ex libriseket, a most megjelent lexikon a könyvjegyek gyűjtőire, a gyűjtésre helyezi a hangsúlyt. A szerző is beszélt a kötet összeállításának, az anyaggyűjtésnek a módjairól, a kötetben szereplő debreceni gyűjtők (köztük Berei Soó Rezső, Nagy József, Békés István, Kökössy József, Nagy Dezső, Nyireő István, Reisinger Jenő, Réthy István) bemutatásával pedig felidézte azokat az időket, amikor Debrecenben még komoly hagyománya volt az ex libris készítésnek. Nagy Dezső (1911–1981) lelkész-könyvtáros, a Kollégiumi Nagykönyvtár könyvtárosának jelszava a „Dum spiro, colligo” volt, azaz „amíg élek, gyűjtök”. Tagja volt az 1935-ben Debrecenben megalakuló Ajtosi Dürer Céhnek, majd az 1973-ban életre hívott debreceni Ajtosi Dürer Exlibris-gyűjtő

Körnek titkára, aztán elnöke lett. Lapjain gyakori a debreceni irodalmi vonatkozás. Nyireő István (1893–1977) könyvtárigazgató, könyvtárőr a könyvtár révén találkozott a műfajjal. Nagy szerepe volt a Budapesten rendezett XIII. Nemzetközi Ex libris Kongresszus (1970) és kiállítás megszervezésében. Főleg régi, azaz 16–19. századi ex libriseket gyűjtött. Ex libris gyűjteményét (kb. 3,5 ezer kisgrafikát) jelenleg a Debreceni Egyetemi Könyvtár Kézirattára őrzi. Réthy István (1909–1988) ügyvéd 1944-ig szintén Debrecenben élt, egy időben az Ajtosi Dürer Céh titkára is volt, később, Budapestre felköltözve lett az 1959-ben megalakuló Kisgrafika Barátok Köre titkára. A könyvbemutatón a debreceni gyűjtők bemutatása során szóba került az ex librisek Debreceni Virágkarneválon való szerepeltetésének hagyománya is az 1970-es évekből. Az édesapja (Várkonyi Károly) kisgrafikáiból az alkalomra kiállítást rendező Várkonyi Zsolt fotózott az eseményen.

2019. október 4-én az Ajka Városi Múzeum és Fotogalériában az Országos Könyvtári Napok keretében került sor a *Múltunk neves ex libris gyűjtői* c. kötet bemutatójára, melyhez neves bélyeggrafikusok bélyegeiből és ex libriseiből tárlat is kapcsolódott. A bemutatón a Nagy László Városi Könyvtár és Szabadidő Központ részéről Bölskeiné Kocsis Zsuzsa köszöntötte a jelenlevőket, majd Angermayer Judit, az ajkai Városi Múzeum igazgatónője következett: „Tavaly Tilhof Endre tagtársunk *Ajka város általános lexikona* című könyvének bemutatóján gratulálhattunk egy nagyon alapos, értékes munkához. Ma is egy lexikon szerzője a vendégünk. Szerezzel köszöntöm Vasné dr. Tóth Kornéliát, aki igen jelentős személyisége a mai kultúraterjesztők csoportjának. Kornélia nyelvész, művelődéstörténész, könyvtáros, szakkönyvíró, tudományos kutató, magyar–történelem szakos középiskolai tanár. Valamennyi tudását, végzettségét hasznosítja, gyakorolja, hiszen volt tanár, könyvtáros, most pedig az Országos Széchényi Könyvtár Plakát- és Kisnyomatványtár tudományos főmunkatársa. Megjelent munkái közül néhányat felsorolok: *A sárbogárdi diáknyelv szótára*, *Szent Iván-éj hazánkban és külföldön*, *Élő diáknyelv*, *Érdi időutazás*, *Csiby Mihály kisgrafikai életműve*, *A magyar ex libris 100 éve*, *Ex libris és képkultúra*, *Nagy László Lázár kisgrafikai világa*, *Ürmös Péter kisgrafikai világa*. Most arra kérem Kornéliát, mutassa be nekünk idén megjelent *Múltunk neves ex libris gyűjtői* című könyvét, ami a KBK kiadásában látott napvilágot. Szeretettel köszöntöm azokat a családtagokat is, akiknek hozzátartozói szerepelnek a könyvben. Átadom a szót az írónak, kérem, beszéljen munkájáról!” Ezt követően a szerző a kötet általános bemutatása, a kutatási irányok felvázolása mellett kiemelte a könyvben szereplő néhai ajkai ex libris gyűjtőket (Kundermann Jenő, Máriássy Mihályné Darányi Márta, Vértes Miklós) és egyéb ajkai vonatkozásokat, hangsúlyozva, hogy 256-szor említi a kötetben Ajka nevét az itteni gyűjtők, kiállítások, a kisgrafikakör tevékenysége kapcsán. Emellett a könyvbemutatóhoz kapcsolódó kiállításra utalva kitért a kötetben szereplő országos és nemzetközi híru bélyeggyűjtőkre is, köztük Czako Elemér, Doskar Ferenc, Rampacher Pál, Berei Soó Rezső nevére. Tanúi lehetünk, hogyan kapcsolódik össze az ex libris és a bélyeg révén több gyűjtési terület. Ennek ékes bizonyítéka volt a *Grafikus epigrammák* c. kiállítás, melyet az ajkai Padné Szabó Mária tanárnő nyitott meg, színesen bemutatva a kitett ún. „halmozott” kisgrafikai lapokat, amelyeken a bélyegek és ex librisek egy lapon, egymás mondanivalóját erősítve szerepeltek. A megnyitó szövegét következő számunkban olvashatják. V. T. K.

2019. szeptember 29-én 13 órakor *Szőlő és bor* címmel nyílt centenáriumi kiállítás Kékesi László grafikáiból a Szarvasi Arborétum Vendégházában. Kékesi László e városban született 1919. szeptember 17-én. 1991-ben Szarvas város önkormányzatától Pro Urbe kitüntetést kapott. A tárlaton a megjelenteket Babák Mihály polgármester köszöntötte, majd Szenes János lapszerkesztő nyitotta meg a kiállítást. Közreműködött: Harcsa Boglárka színművész. A tárlat 2019. október 15-ig volt megtekinthető előzetes bejelentkezés alapján.

A tápéi Szent Mihály napra a Heller Ödön Művelődési Házban (Szeged-Tápé) a Szegedi Szépművészeti Céh művészeinek alkotásaiból nyílt kiállítás. A tárlaton szerepeltek *Bakacsi Lajos* grafikusművész linómetszetei, ex librisei is.

2019. október 24-én nyílt Bakacsi Lajos *Színek és csöndek* c. kiállítása az SZTE Rektori Épület Átriumában (Szeged, Dugonics tér 13.). Megnyitotta: Marton Árpád színesztéta. November 10-éig látogatható.

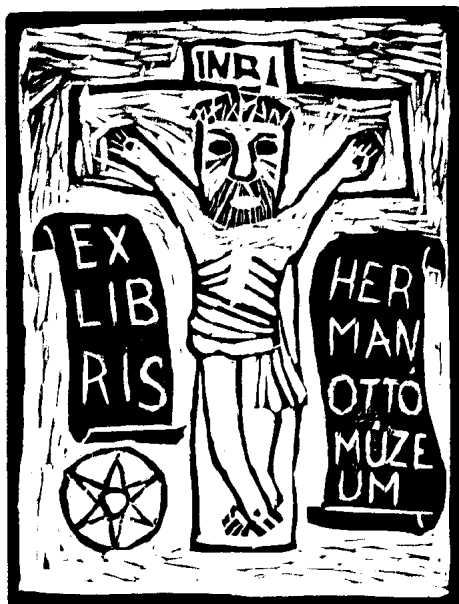

Szeretettel köszöntjük *Semseyné Valkó Ilona nénit (1919–)*, a Kisgrafika Barátok Köre egykori oszlopos tagjának, Semsey Andornak (1917–1986) a feleségét, aki idén novemberben tölti be 100. életévét. Ilona néni férje életében aktív részese volt a kisgrafikakör életének, jelenleg is gondozója Semsey Andor több tízezres ex libris hagyatékának. További jó egészséget, sok erőt kívánunk a számára!

Miskolci Grafikai Triennálé (2020) – felhívás

A Miskolci Galéria (a Herman Ottó Múzeum tagintézménye) 2020-ban újra helyet ad a 2008-tól kezdődően három-

Tóth Tibor grafikája, 80×60

évente megrendezésre kerülő Miskolci Grafikai Triennálének. Beadási határidő: 2020. január 26. Digitális formában kéri be a munkákat, melyeket az első válogató zsűri eredményének értelmében gyűjtik majd be Miskolcon és Budapesten. A művek technikai lehetnek: klasszikus grafikai technikák, elektrografika, kísérleti grafika. A triennálé ünnepélyes megnyitására 2020. május 9-én kerül sor. A feltételeket és a rész-

letes pályázati kiírást a galéria honlapján találhatják, <http://www.miskolcigaleria.eu/miskolci-grafikai-triennale-2020/>.

III. Hatvani Kisgrafikai Tárlat (2020) – felhívás

A Hatvani Galéria 2020. április 4-én 11 órai kezdéssel harmadik alkalommal rendezi meg kisgrafikai tárlatát. A pályázaton klasszikus sokszorosító grafikai technikával készített, két évnél nem régebbi lapokkal lehet részt venni, a nyomódúc mérete nem haladhatja meg a 20×20 cm-t. Alkotónként max. 3 db műalkotás küldhető be, keretezve! Tematika és nevezési díj nincs. A kiállítás 2020. április 30-ig lesz megtekinthető a Hatvani Galériában, anyagából tervezetten katalógus is készül. Beadási határidő: 2020. február 25-26. Bővebb információ a Hatvani Galéria elérhetőségein (Hatvan, Hatvanas u. 2., T: 37/341-796, e-mail: hatvanigaleria@gmail.com) és a KBK Facebook-oldalán.

KÜLFÖLDI HÍREK

2019. szeptember 27–29 közt rendezte meg az Osztrák Ex libris Társaság (ÖEG) éves találkozóját Bécs közelében, a Bécsi-erdő dombjai közt, a Marienhof hotelban (Unter Kirchbach). A programok között az éves közgyűlés és a grafikacsere mellett szerepeltek előadások, többek között Herbert Toni Schimek (1905–1982), Luigi Kasimir (1881–1962) és Franz von Bayros (1866–1924) osztrák grafikusművészekről. Szombaton kirándulást szerveztek Tullnba az Egon Schiele Múzeumba.

FISAE Nemzetközi Ex libris Verseny, 2020.

A 38. FISAE Nemzetközi Ex libris Kongresszus (London) alkalmából az angliai Ex libris Társaság ex libris, kisgrafikai versenypályázatot írt ki, a következő főbb feltételekkel.

Témabeli megkötés nincs. Az ex librisnek 2018 és 2020 közt kell készülnie, tartalmaznia kell az ex libris (vagy azzal egyenértékű) feliratot, rövidítés nélkül. Emellett a tulajdonos nevét, ez csak élő személy vagy létező intézmény lehet. Bármiféle sokszorosító technika megengedett, számítógépes grafika is. A nyomatot A/5-ös papírra kell nyomtatni, a grafikát aláírni. Minden pályázó maximum 3 különböző ex librist küldhet be, 4-4 példányban. Nevezési díj nincs. Az 5 személyes bírálóbizottság tagjai: Martin Baeyens, Anne Desmet, Andy English, Peter Ford és Wuon-Gean Ho.

A nyertesek magas díjazásban részesülnek: az első helyezett díja 1250, a második helyezetté 750, a harmadik helyezetté 500 angol font. A grafikák beérkezésének határideje: 2020. március 31.

A versenykiírás részletes szövege és a nevezési lap itt található: www.bookplatesociety.org/2020competitionLondon.htm.

LAPSZEMLE

MAGYAR VONATKOZÁSOK KÜLFÖLDI LAPOKBAN

Knižní značka 2019/1.

A lap szemlézi a *Kisgrafika* folyóirat 2018/3. és 2018/4. számaikat, említést tesz a tartalommutatóban szereplő cikkek mellett az újságok végén szereplő nekrológokról is. Külön kiemeli a *Kisgrafika* 2018/4. számának hátsó borítóján szereplő cseh grafikákat.

A könyvrecenziók közt (28–29. old.) Bartolomej Rudas méltatólag mutatja be Vasné dr. Tóth Kornélia: *Múltunk neves ex libris gyűjtői* c. kötetét, nagyon értékes szakirodalmi anyagnak tartja. Részletesen taglalja a mű felépítését, kiemeli a szócikkek mellett a képi anyagot és a gazdag irodalomjegyzéket, a kötet végén pedig az angol nyelvű összefoglalót a gyűjtők listájával. Néhány mondatban bemutatja a szerzőt is, kiemelve kultúrtörténeti, ezen belül főleg ex libris irányú munkásságát, publikációit, a *Kisgrafika* folyóirat szerkesztését. Szerepel a könyv borítója is.

Knižní značka 2019/2.

Zemřel László Lázár Nagy [Meghalt Nagy László Lázár] címmel Bartolomej Rudas mutatja be a nemzetközi hírű grafikus életművét. Egy Don Quijote-grafikát is közöl a grafikustól, Galambos Ferenc nevére. (63 old.)

Nagy László Lázár fametszete,
X2, op. 177 (1974), 90×55

Knižní značka 2019/3.

A lap szemlézi a *Kisgrafika* folyóirat 2019/1. és 2019/2. számaikat (102–103. old.). Kiemeli Ürmös Péter: *Ex libris Pro natura* című cikkében szereplő 3 cseh grafikust. A hírek közül megemlíti Szabadkai Képzőművészek és Iparművészek Egyesülete felhívását a 2019-es nemzetközi ex libris versenyre és kiállításra.

SELC-Express Nr. 111, April 2019.

A svájci lap 18. oldalán, az új könyvmegjelenések között *Ein neues ungarisches Exlibrislexikon [Egy új magyar ex libris lexikon]* címmel mutatja be Vasné dr. Tóth Kornélia: *Múltunk neves ex libris gyűjtői* c. kötetét, mely több mint 200 magyar ex libris gyűjtőről közöl információkat, válogatott irodalomjegyzékkel. Az összeállításához több évi kutatómunkára volt szükség - folytatja a cikk írója. Kiemeli az angol nyelvű névlistát a munka végén, de sajnálatát fejezi ki, hogy a teljes mű csak magyar nyelven olvasható. Az írás mellett látható a könyv borítója is.

Mitteilungen der Deutschen Exlibris-Gesellschaft 2019/2

Az *Irodalom* rovatban a külföldi folyóiratok közt a magyar *Kisgrafika* 2018/3. és 2018/4. számainak főbb cikkeire is utal, a többihez hasonlóan címszavakban, a szerzők feltüntetése nélkül.

Körünkben Horváth Hermina részt vett a DEG Wetzlarban rendezett éves nemzetközi találkozásán, több fotón is szerepel a lapban (56., 66. old.).

Mitteilungen der Österreichischen Exlibris-Gesellschaft 2019/2

A címlapon a magyar Horváth Hermina grafikusművész alkalmi grafikája látható, mely az Osztrák Ex libris Társaság (ÖEG) 2019-es éves találkozására készült.

Összeállította: Vasné dr. Tóth Kornélia

HAZAI SAJTÓ

Könyv, Könyvtár, Könyvtáros 2019/4

Egy lelkész-könyvtáros halálára. In memoriam dr. Lenkey István (1941–2019) címmel nekrológ jelent meg Vasné Tóth Kornélia tollából a könyvtárosi folyóiratban, a neves teológusra, könyvtárosra, kiadványszerkesztőre emlékezve (35–38. old.).

Veszprém megyei hírportál, 2019. 10. 06. és Ajkai Szó, 2019. 10. 14. A hírportálon *Grafikus epigrammák a múzeumban* címmel ismertető cikk jelent meg Tisler Anna szerzőségével az ex libris gyűjtőkről szóló könyv ajkai október 4-i bemutatójáról és a kisgrafikai kiállításról. Ugyancsak ő írt az eseményről *Országszerte jegyzik az ajkai kisgrafika gyűjtőket* címmel az *Ajkai Szóban*.
V. T. K.

KÖNYVESPOLC

Az ajkai kör kiadványa a „KBK 60” alkalmából

Morzsák az Ajkai Kisgrafika Barátok Körének történetéből. Az ajkai kör és a Pápai Jókai Mór Városi Könyvtár köszönti a 60 éves KBK-t címmel jelentetett meg ünnepi kiadványt az ajkai Kisgrafika Barátok Köre a Pápai Jókai Mór Városi Könyvtár kiadásában, Fazakas Tamásné szerkesztésében (Pápa, 2019, 32 p.). A címlapon Baranyai Ferenc az ajkai kisgrafikabarátok számára készített lapja szerepel.

A kötet bevezető írásában Tilhof Endre áttekinti a kör történetét, az 1980 őszi megalakulástól napjainkig, kiemelve Medgyesy Miklós művész-rajztanár, és a városi könyvtár

szerepét a kör létrejöttében. Nyomon követhetjük a főbb kiállításokat, kisgrafikai találkozókat, köztük a XI. Országos Kisgrafikai Találkozót, amelyről Arató Antal részletes beszámolóját (*Kisgrafika*, 1985/3. számából) olvashatjuk a kiadvány második felében. A szöveges részeket Padné Szabó Mária írása zárja, a kör utolsó évtizedeinek részletes bemutatásával.

A szövegeket képes fejezetek tagolják. Az első képes részben portréikkal, néhány alkotással ajkai művészek, köztük Bagarus Zoltán, Baranyai Ferenc, Gál Zsigmond, Kapolcsi Kovács Csaba, Medgyesy Miklós szerepelnek. Ezt követően az alapító tagok gyűjteményéből láthatunk grafikákat, úgy mint az Ajkai Városi Könyvtár, dr. Boros Edit, Fülöp Irén, Görög Vincéné, Máriássy Mihályné, Szabó Zoltánné, Tilhof Endre, Vértes Miklós (és Adrienn). A később csatlakozott gyűjtők válogatásában Berecz Otília, Krajcsi Tiborné, Kundermann Jenő, Padné Szabó Mária, Radó Andrásné nevére készült lapok szerepelnek, itt az ajkai művészek mellett Józsa János, László Anna, Müller Árpád, Moskál Tibor, Nagy László Lázár, Xantus Géza, Ürmös Péter alkotásával is találkozhatunk.

Külön oldalt szánunk a díjat nyert ajkai grafikusoknak, grafikájukkal, ezek Bagarus Zoltán: *Madárijesztő*, Baranyai Ferenc: *Idő*, Kapolcsi Kovács Csaba: *La Fontaine meséi* c. alkotása.

Figyelmet érdemlő kiadvány, az ajkai kisgrafikabarátok közti összefogás egy szép dokumentuma. V. T. K

Szilágyi Imre linómetszete, X3, op. 749 (1997), 135×95

Album Szilágyi Imre grafikusművész munkásságáról

Szilágyi Imre (1942–) debreceni grafikusművész új albumának könyvbemutatójára került sort 2019. június 19-én a Debreceni Református Kollégium Múzeuma Múzeumpedagógiai termében. A grafikusművész életéről, munkásságáról szóló album a múzeum gondozásában jelent meg, szerkesztője Gáborjáni Szabó Botond. Szilágyi Imréről a színes munkafázisfotókat Varga József készítette, az albumot Mikáczó Kamilla tervezte. A kiadványt bemutatta, a művész munkáit méltatta Vitéz Ferenc művészeti író.

(Forrás: <https://dehir.hu/kultura/szilagy-i-imre-grafikus-életet-mutatja-be-egy-uj-album-debrecenben/2019/06/06/>)

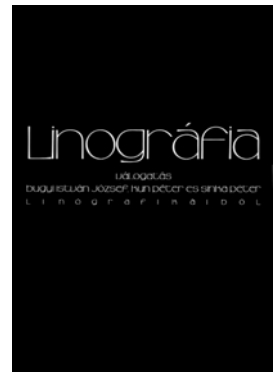
Linográfia

A *Linográfia* (Szent István Egyetemi Kiadó Nonprofit Kft., Gödöllő, 2019., 60 p.) című kötet a 2018 áprilisában nyíló, azonos című kiállítás nyomán született, mely Budapesten, a Csaba Ház – Rákosszabai Községi Házban volt megtekinthető. A kis kötetben a szerző, Lisányi Endre képzőművész-esztéta több célt tűzött ki maga elé. Egyrészt arra törekedett, hogy általánosan is foglalkozzon a sokszorosító grafikával, ezen belül a linómetszés elméleti és gyakorlati kérdéseivel. Részletezi a korunkban élő művészetelméleteket, a hagyományos sokszorosító technikák, a kézművesség helyét korunk megváltozott mediális környezetében, a digitális-virtuális képek áradatában. A linómetszés kapcsán hangsúlyozza köztes helyzetét, megítélésének kétféleségét. Bár hazánkban az 1920-as évek elején már a teljes értékű sokszorosító technikák közt tartották számon, és napjainkra a legtöbb fontos kiállítóhely grafikárában megtalálhatók, számos műértő komolytalanabbnak, megnevesítésre váró műfajnak tartotta, tartja a nagy múltú technikához képest. Hazánkban Olgyai Viktor (1870–1929) az elsők közt használta és népszerűsítette a linót, a későbbiekben csaknem minden magyar képzőművész kipróbálta, műveli ma is.

A könyvben ehhez kapcsolódva rövid elemzést olvashatunk a rákosszabai kiállításon is bemutatkozó három fiatal grafikusművész, „linográfus”: *Bugyi István József*, *Kun Péter* és *Sinka Péter* eddigi munkásságáról, továbbá válogatást láthatunk a közelmúltban készített alkotásaikból. „Bugyi István József, Kun Péter és Sinka Péter 2010-ben, rajz és vizuális kommunikáció szakon végeztek a Nyíregyházi Egyetemen. A hagyományos sokszorosító grafika mellett ecset- és tollrajzzal, valamint festéssel is foglalkoznak, azonban érdeklődésük homlokterében, legalábbis e sorok írásakor, egyértelműen a linómetszés áll. Mindhárman alapvetően elmélkedő alkotók, akik egyaránt képesek meglátni és ábrázolni az élet apró részleteiben és megszokott jeleneiben rejlő mélyebb gondolati tartalmakat, továbbá jó érzékkel találják meg hangulataik egyéni linográfikai kifejezésformáit” – írja Lisányi Endre. *Bugyi István József* grafikai előadásmódját sztorizáshoz hasonlítja, akinél sok esetben a tartalomnál lényegesebb a közlésmód, az ábrázolásmód könnyed, egyéni modora. Ábrázolásvilágában mint ha a környezet magához igazítaná a főszereplőt, a témát, vagy éppen fordítva, a szereplők egyénisége vetül a környezetükre. Történeteik többnyire nyitva maradnak, többféleképpen felépíthetők, értelmezhetők. *Kun Péter* munkásságára a tollrajzszerű, szinte szürreális táj-, jelenet- és arcábrázolás jellemző. A metszett vonalak a tollmozgás elevenségét idézik. *Sinka Péter* ábrázolásmódjára egyfajta magánjelképtár kiépítése jellemző, vallásos, filozófiai, pszichológiai és ezoterikus szövegek kifejezéseihez kapcsolódva. Gyakori nála a rész-egész viszonyára és a mikro- és makrovilág párhuzamára utalás. A formában áramló belső erővonalakat követi metszőkésével.

A kötet művészeket is megszólaltató, élvezetes bemutatója 2019. június 14-én volt a hatvani Hatvani Lajos Múzeumban. Rendelhető a szerzőtől és a grafikusoktól.

V. T. K.

EGYESÜLETI HÍREK

Az internetes kommunikáció megnövekedett jelentőségét felismerve „Ex Libris – Kisgrafika Barátok Köre Egyesület” néven idén létrehoztuk körünk Facebook-oldalát, melyet a KBK logója fémjelez. A szerkesztők: Kőrösi Ilona – Tebeli Izabella – Vasné Tóth Kornélia. Célunk minél több kisgrafikai témájú hír, esemény közzététele elsősorban képeken, fotókon keresztül. Sok grafika iránt érdeklődő művészt és gyűjtőt érünk el az oldal révén, illetve sokan innen szereznek rólunk tudomást. A Facebookon rendszeresen hírt adunk a *Kisgrafika* folyóirat aktuális megjelenéséről, tartalmáról is. Kövessék figyelemmel Facebook-oldalunkat, és küldjék el a szerkesztőség számára legújabb kisgrafikai híreiket, képeiket!

*

Tagdíjakat és adományokat kérjük a CIB Bank 10700268-70112139-51100005 számlaszámára befizetni. A számla tulajdonosa a Kisgrafika Barátok Köre. Csekket nem tudunk küldeni! A tagdíj 2019-re 2000 forint, külföldieknek 30 euró. (2020-tól a tagdíj 3000 Ft-ra, külföldieknek 45 euróra emelkedik.)

*Áldott, szép karácsonyt
és boldog új évet kívánunk
minden kedves olvasónknak!*

Sós Zsigmond fametszete, X2 (2017), 113×84

SUMMARY

Dr. Kornélia Tóth Vas: About the Ex-Libris Competition and Exhibition “KBK 60”

The “KBK 60” international competition, announced on the occasion of the 60th anniversary of the Association of Friends of Small Graphic (KBK), aroused great interest on an international level, 103 artists (and 47 students) entered with 257 works from 26 countries. From Hungary, 17 competitors sent in their works. We organized a large exhibition as well as published a catalogue of the material of the competition.

András Szunyoghy – Zoltán Vén: The Opening of the “KBK 60” Exhibition

We quote from the texts of the opening held in the Kőrösi Gallery and the Szabó Ervin Library on 8th October 2019 in Budapest. The exhibition was opened by graphic artist Zoltán Vén (president of the Association of Friends of Small-graphic) and graphic artist András Szunyoghy (member of the Hungarian Academy of Arts).

Dr. Kornélia Tóth Vas: László Kékési’s Centenary Exhibition in the Italian Cultural Institute in Budapest

This year, on 17th September 2019, László Kékési (1919–1993) graphic artist would be a hundred years old. On this occasion, an exhibition opened on 4th September in the Italian Cultural Institute in Budapest, which demonstrated his versatility through his religious theme pictures, stamps, small graphics, illustrations, etc.

Mária Rácz – Mátyás Sárközi: Parallel Processes. The Exhibition of Graphic Artist János Kass

János Kass, born in Szeged, is a recognized graphic artist in Hungary and abroad. A one-man retrospective exhibition opened in the Alföldi Gallery (Hódmezővásárhely) of János Kass’s works, e. g. screen printings, etchings, stamp plans and bookplates. The exhibition was opened by Attila József Prize winner writer Mátyás Sárközi.

Dr. Kornélia Tóth Vas: Bookplates of Famous Collectors in the National Széchényi Library. Kálmán Giday (1919–1989)

Kálmán Giday was a teacher and town historian, and had many publications. He did research on the history of Szeged, moreover, he studied the history of ex-libris in Szeged, became an active member of the local ex-libris association, obtained a significant small graphic collection. He had personal bookplates made by István Oláh, Lajos Bakacsi etc. He joined the Pantheon series of Szeged which erects a monument to the memory of the celebrities of Szeged.

*News, Press Review,
Books, Society Matters*

*Kékési László rézmetszete
C2, op. 21 (1964), 59×45*

BAEYENS, Martin R. (BEL) grafikája, CGD (2018), 153×95

BOROS György (SRB) rézkarca, C3 (2019), 100×100

Bálint Ferenc grafikája, C3/C5 (2019), 110×95

Köhegyi Gyula fametszete, X2/2 (2019), 140×80

Ürmös Péter grafikája, C3/C5 (2018), 120×115

MOTOKO, Suenaga (JPN) grafikája, C3/C5 (2018), 170×170

BALAJTI Károly (ROU) grafikája, CGD (2018), 163×140

BAYRAK, Yağmur Büşra (TUR) linómetszete, X3 (2019), 120×120